

Zadnji pozdrav umrlemu pesniku.

1.

Ko sonet je za sonetom
s tvoje lire sladko pel,
angel smrti jih je slušal
in po liri hrepenel . . .

Prismehljal se ti je v sobo,
dahnil mir ti na obraz:
Ti — ko slak svoj cvet pred mrakom
strnil si oči tačas . . .

In lokavi gost je z liro
zbežal do neba višin. —
Splavaj kvišku, duša blaga,
splavaj ponjo, Dragotin!

2.

V pozni noči
kakor sapa tiha
Muza-vdova
nad gomilo diha. —

Kot meglica
zjutraj se poslavlja,
a za sabo
rosen cvet ostavlja . . .

3.

Glej, Julijana! Tvojih solz
grob neče vzeti vase;
nebeški žarki jih pijó
na tvoje zlate čase.

Ne plakaj! — Vajina ljubav
ne spi pod hladno rušo:
nad zvezdami te Dragotin
z ljubečo čaka dušo.

Silvin Sardenko.

Irenej Friderik Baraga, oče indijanske književnosti.

(Priobčil *I. L. Burgar.*)

Ker je ta list predlanskim za stoletni spomin objavil črtice o nepozabnem Baragu, zlasti z ozirom na njegovo delovanje v slovenski domovini, sklenil sem opisati¹⁾ tudi njegovo delovanje tukaj v Ameriki.

Pokazati hočem bravcem „ljubljenega očeta“ ameriških rdečkožcev kot začetnika njih književnosti, s katero jim je postavil steber krščanske omike.

Predno preidemo na predmet tega spisa, naj navedem ob kratkem dejstva¹⁾ o sedanjem položaju indijanskih bivališč, kjer je Baraga zasadil sveti križ.

Poglavitna rodova Indijancev, s katerima je imel opraviti misijonar Baraga, so bili Čipevci (Chippewa) in Otavci (Ottawa). Ko je naš pokojni rojak prvič prišel med nje, so bi-

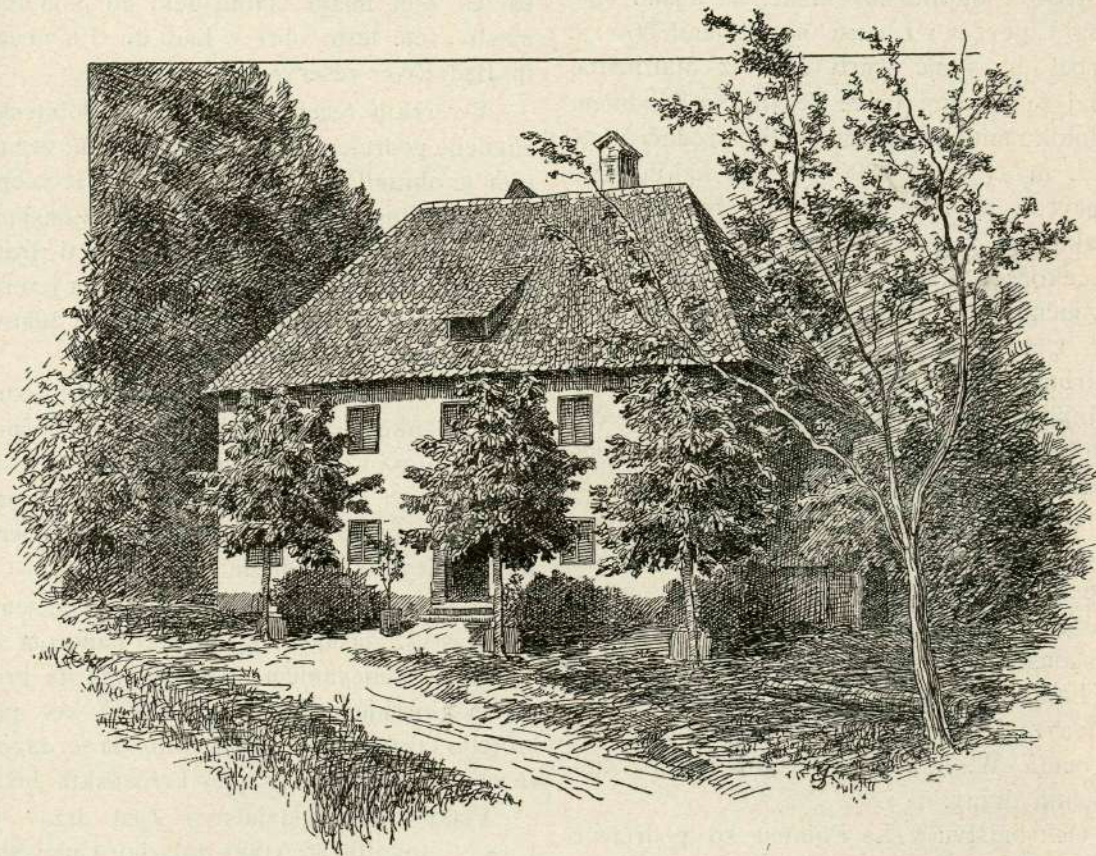
¹⁾ Ta spis je bil namenjen za stoletni spomin rojstva Baragovega. A žal, nismo ga mogli objaviti poprej.

Uredn.

¹⁾ Za naslednje podatke sem rabil „American Catholic Quarterly Review“, katerega priporočam onemu, ki se zanima za podrobnosti v tej stvari.

vali Otavci na obrežju Michiganskega (r. Mišiganskega) jezera. Teh najbližji sosedje so bili Čipevci. Tačas je vlada kupovala od Indijancev svet za svetom zavoljo bogastva, ki je tičalo v cedrovih hostah in ogromnih žilah vsakovrstne rude. Po mnogih pogodbah med vlado in Indijani se je pričel polagoma oživljati divji svet, na katerem je klil od leta do leta živahnejši promet. Da so pa rdečkožci odstopili toliko rodnega sveta, jim je

morala vlada plačevati letne plače, določene v sklenjenih pogodbah, pa preskrbeti jim primerne zemlje na zapadni strani veletoka Mississippija, kamor bi se imeli preseliti, seveda na vladne stroške. Tako je vladi sčasoma pripadel ves svet ob Michiganskem in Gorenjem jezeru, v državi Wisconsinu in na severu Michigana. Po pogodbah, ki so bile sklenjene leta 1846., 1847., 1848., 1855., 1856., 1860., 1863—1867., se je odstopil važni

Rojstveni grad Baragov v Mali vasi.

svet na Spodnjem in Zgornjem polotoku države Michigana, istotako tudi po Minnesoti in Wisconsinu. Ponekod so bili Čipevci takoj prisiljeni odriniti proti zapadu, drugod jim je vlada določila meje (reservacije), kjer so smeli ostati, živeč ob divjačini in ribjem lovu. Pustili pa so jih na rodni zemlji le pod pogojem, da jih bo vlada nadzirala v vseh ozirih. Kraje, kjer so živeli posamezni rodovi, jim je obdala in v njih postavila državne urade s predsedujočim nadzornikom. Taki

obdačeni kraji so bili La Pointe, L' Anse, Beaver Island, Cross Village, Arbre Croche, Grand River in Grand Traverse. Kako je Baraga skrbel za svoje ljubljence, se vidi v tem, da je pri vladi izposloval Čipevcem ob Gorenjem jezeru, kakor tudi Indijanom na Spodnjem polotoku Michigana, da so se jim dovolile stalne rezervacije blizu njih rodnih bivališč.

V selu L' Anse, kjer je pred petdesetimi leti Baraga zgradil svojo misijonsko cerkvico

in zbral okrog sebe četico izpreobrnjencev, živi danes okoli 700 čipevskih kristijanov; tam je stalna misijonska postaja s cerkvijo in šolo. Prav malo polnokrvnih Čipevcev je najti med seljaki tega kraja. Oblačijo se kakor mi beli, večina jih govori angleški, a doma govoré še vedno čipevsko narečje. Oni niso pod oskrbništvom vladnega urada za Indijane v Washingtonu. Kakih 1000 jih živi v obdačeni pokrajini Sault Ste. Marie, in 2000 v okolici Mackinac. Za dušno blaginjo Čipevcev v L'Anse in omenjenih 3000 je skrbel do svoje smrti škof iz Marquette, sedaj že pokojni Janez Vertin. Na Spodnjem polotoku michiganskem — tako svedoči štetje Zjed. držav iz l. 1890. — živi kakih 3000 Čipevcev po njim odmerjenih rezervacijah. Vsaka teh rezervacij preživlja 50 do 200 rdečkožcev, ki se nosijo kakor mi, govoré izključno čipevski, vendar se kaj malo družijo z belimi. Večinoma so katoličani pod oskrbništvom škofa v Grand Rapids. Tekom zadnjih petdesetih let je delovalo več slovečih katoliških misijonarjev med Indijani spodnjega polotoka michiganskega.

Vedeti treba, da se je Baragovo misijonsko delovanje med Čipevci pred šestdesetimi leti pričelo v neprijaznih okoliščinah v La Pointeu, otoku Gorenjega jezera, ki je sedaj v državi Wisconsinu.

La Pointe je glavni sedež vladnega oskrbnišтва za Indijane, kjer je nekaj let posloval poročnik W. A. Mercer, vojni častnik Zjed. držav.

Oskrbništvu v La Pointeu so podrejene rezervacije, obsegajoče nad pol milijona oralov zemlje. Štiri teh rezervacij so v Wisconsinu in tri v Minnesoti, namreč:

	Oralov	Duš
Red Cliff, Bayfield County, Wis	11.457	555
Bad River, Ashland County, Wis	124.333	655
Lac Court d'Oreilles, Sawyer County, Wis.	66.136	1116
Lac du Flambeau, Oneida County, Wis	69.824	794
Fond du Lac, Carleton County, Minn.	92.346	759
Vermillion Lake, St. Louis County, Minn.	131.629	760
Grand Portage, Cook County Minn	51.840	324

To so vsa znana imena krajev, koder je oče Baraga omagoval in zmrzoval v prvem desetletju svojega apostolovanja med Čipevci, 1835—1845.

Povprečno število prebivalstva je blizu 5000, in je morda še večje danes, nego je bilo ob času misijonarja Baraga.

Večina čipevskih družin živi na takozvanih lôtih¹⁾, kateri svet sami obdelujejo; živé še precej dobro. Drugi pa so nastanjeni pri pilah za les, kjer imajo stalno delo po pogodbi; zlasti cvete lesni obrt v Lac du Flambeau in Bad River-reservaciji.

V verskih rečeh so Čipevci La-Pointeske agencije podrejeni škofu v La Crosseu; večina njih je ohranila sv. vero, katero jim je vcepil Baraga. Dostavljam, da so v misijonskem delovanju delovali za Baragom vneti frančiškani, zlasti po teh krajih Gorenjega jezera; sedaj imajo že več cerkvá s stalnimi duhovniki in misijonskimi postajami.

Vzgoja otrok je v izvrstnih rokah; sestre frančiškanke vodijo katoliške šole. Poročnik Mercer pravi v svojem uradnem poročilu²⁾, da „notranje in vsakdanje šole v oskrbi katoliške cerkve so vrlo urejene in upravljene ter storé veliko dobrega“.

Iz vsega tega je razvidno, da se je seme krščanstva, zasajeno s tolikim naporom in osebnim zatajevanjem očeta Baraga na bregovih Gorenjega jezera pred več kot pol stoletja tako močno ukoreninilo, da je dajalo in še daje tako bogato žetev krščanskih duš.³⁾

Vladno postavodajalstvo Zjed. držav je l. 1889. dovolilo 165.000 dolarjev Čipevcem te rezervacije za pospeševanje izomike sploh; ta vsota je bila odložena za zidanje stanovanj, za nakup poljskega orodja, živine in semena, za sekanje drevja in grajenje zemlje, za stroške čipevskih poslanstev, obiskujočih White Earth-reservacijo na zapadu Mississippija, za vzgojevalne namene itd.

¹⁾ Lôt se zove kos sveta, navadno 150 čevljev dolg in 50 širok.

²⁾ United S. Com. Indian Affairs' Report, 1894, p. 333.

³⁾ Am. Cath. Qu. R., Jan., 1897, p. 24.

Ta denar v navedene svrhe je vlada plačala iz obrestij od naloženega zaklada teh čipevskih Indijanov.¹⁾

Tudi kanadske Čipevce je obiskoval naš vneti misijonar. Pridobil je krščanstvu večino divjakov, bivajočih ob gorenjem obrežju Huronskega jezera. Ljudstvo po onih krajih je še sedaj vrlo katoliško; izmed 3183 čipevskih rdečkožcev ob Huronu je le 583 protestantov in 112 poganov. Ob vodah tega jezera, blizu zaliva Georgie, po otokih Manitoulinu in Cockburnu je raztresenih devet indijanskih selišč, po katerih živi do 1000 Čipevcev; le-ti so zgolj katoličani, ki so sprejeli od Baraga evangelij. Izjemno gledé na značajnost ljudstva tega plemena živé ondodni Indijanci v pravem blagostanju in lepi zakonski vzajemnosti, govore čisto domače narečje. Sprejeli so tudi obleko belokožcev in njih obrt; večinoma se bavijo s poljedelstvom.

Istotako je blagi Baraga zasadil znamenje sv. križa po indijanskih selih na severni strani Gorenjega jezera, kjer razven 53 divjakov še danes spoznava katoliško vero 1998 Čipevcev.

Naj še omenim, da so indijanski katoličani čipevskega in otavskega rodu na otokih Cockburnu in Manitoulinu podrejeni škofiji Peterborough. Dvanajst jezuitov-misijonarjev oskrbuje sedaj njih cerkve in misijonske postaje. Bratje iz tega reda vodijo svobodne šole, obrtne šole in notranje šole za indijanske dečke. Sestre sv. Jožefa in Brezmadežnega Srca Marijinega pa upravljajo jednake šole za indijanske deklice. Očetje jezuiti opravljajo misijonske posle tudi v pokrajini okrog Sault Ste. Marie.

Skoro vsi Čipevci, ki smo jih omenili, so Indijanci, s katerimi se je vlada pogajala za svet. Razven onih, ki živé po selih na jugu otoka Manitoulina, so vsi rodovi odstopili svojo zemljo državní vladi, pridržavši zase samo omejeni svet (reservacije), koder živé danes. Za to pa prejemajo v gotovih pogodbah določeno letno plačo, ki se daje glavarjem dotičnih rodov. Malo verjetno je,

¹⁾ Report of the Com. of Indian Affairs for 1894, p. 439.

da bi bile čipevske cerkvene občine ob Temsi (Thames v Kanadi), na otoku Walpolu, v Sarniji in ob bregovih Huronskega jezera gori do Beausoleila potomci ljudstva tega naroda, katerega je za evangelij pridobil oče Baraga pred petdesetimi ali več leti. Navadno se potomci njegovih izpreobrnjencev, kjerkoli so danes, krepko drže katoliške vere; izjem je razmeroma zelo malo. Po omenjenih krajih pa živé danes Indijani, ki so skoro izključno Lutrovi privrženci.

Zanimati utegne koga verski položaj kanadskih Čipevcev, ki so več ali manj po Baragu sprejeli Kristusovo vero. V okraju Athabaski in Mac-Kenzie-Riverju, broječem devet vasij, je povprečno število Čipevcev 5589, vsi katoličani; v poročilu „Dominion of Canada Annual Report of the Department of Indian Affairs for 1892, pp. 308—309, 316, 317 in 322 ni navedenega nobenega protestanta niti pogana; dočim obsega okraj Peace River dvanajst vasij, kjer bivajo tudi zgolj katoličani; druge statistike ni v poročilu. V okrajih Nelsonu in Churchill-Riversu je pet indijanskih vasij z 852 dušama; vsi so katoličani. Verjetno pa je, da v navedenih selih severo-zapadnih pokrajin ne živi mnogo pravih Čipevcev, vendar se ne motimo, če pripisujemo to versko probujenost vplivu misijonarja Baraga. „The Census Returns of Resident and Nomadic Indians“ spričuje, da celo indijansko prebivalstvo v državi Kanadi šteje do 109.205 duš.

Kako pa je z bojevitim plemenom Otavcev, katerih utrjeni stan je bil za časa francoske vlade na južnem obrežju krasnega zaliva, čigar čelo krasi sedanje mesto Détroit? Kaj je s tem junaškim rodом, ki se je takrat prosto gibal po tej romantični okolici skoraj stoletja dolgo, dokler ni njih največjemu glavarju, Pontiacu, izpodletelo, ko je namerjal utrditi indijansko nadvlado čez deželo na zapadu reke Ohia? Zgodilo se je, da ga je britanska premoč potisnila v ozadje, ga premagala in uničila, da se je moral z rodovi Otavcev osramočen pomakniti v njih staro bivališče ob jezerih Huronu, Michiganu in Georgia Bayu!

To so bili vnuki onih Otavcev za časa Pontiacca, katere je Friderik Baraga izpreobračal celih štirideset let tega veka; za njih dušno blaginjo je pisal in izdajal verske knjige v otavskem jeziku, katere bomo izku-

šali tu popisati. Gotovo ne bodo čitavci brez zanimanja brali, kako se je godilo potomcem prvih otavskih kristijanov iz Arbrecrochea, po njega okolici in dolini „Velika voda“ (Grand River). (Dalje.)

Književnost.

Slovenska književnost.

Slovenski pravopis. Sestavil F. r. L e v e c, c. kr. profesor in okrajni šolski nadzornik v Ljubljani. Cena vezani knjigi 1 krona, nevezani 90 vinarjev. Na Dunaju. V cesarski kraljevi zalogi šolskih knjig. 1899. 8°. Str. 167. — Dosedanje ocene, kar smo jih brali, so vse hvalile to knjigo in ji prisojale veliko praktično vrednost za našo pisavo. Ne da bi ne bili imeli doslej pravopisnih pravil ali nauk, a — zdi se — imeli so premalo veljave, da bi jih bili pisatelji sploh sprejeli. Levčevi knjigi se obeta boljša sreča, ako bodo mož-beseda oni, ki so sklenili držati se njenega pravopisnega sestava.

Ko smo knjigo pregledali, bili smo je veseli tudi mi, ker je odločno na stališču istinitega narodnega govora in splošne pisave, ne pa na podlagi posiljenih podmen. Zlasti smo videli, da se naša pisava, ki je v našem listu že deset let, izvečine ujema s pravili nove knjige. Ko bi torej sedaj sklenili, da bo odslej tudi nas vseskozi vodila nova knjiga, ne bi nam bilo treba mnogih prememb.

Toda nam je pred očmi tudi kaj drugega kakor samo to, da bi imeli pri urejanju in pisateljevanju vodilo in tolažilo: „To je prav, ker pravita Pletteršnik in Levec tako.“ Levčeva pravopisna knjiga namreč nam vzbuja mnogo spominov iz naše književne zgodovine, in ker vemo, da ljudje niso samo bili premenljivi, temveč tudi še bodo, zato izjavljamo odkrito — čeprav nam kdo zameri —, da se nam tudi Levčeva pravila ne zdé tako trdna, kakor da bi bila „zapisana v svetem pismu“.

Ako bereš v kaki knjigi kratke besede: *Napaka, napačno je, krivo je, tuje* ali *prisiljeno je* itd., seveda te zadenejo močno. Ta moč pa se kmalu poizgubi, ako se spomniš, da je isti pisatelj nedavno pisal in učil drugače, da drugi slovníčarji učé drugače in svoje nauke podpirajo z razlogi.

Le dva vzgleda! Oni sitni *l*, ki se izgovarja kakor *v*, koliko je dal opraviiti našim učenim in neučenim slovníčarjem! In ni težko najti mož, ki so nekda in nedavno oni *l* izgovarjali čisto kot pravi *l*, a danes imenujejo tako izgovarjanje „tuje, prisiljeno spakovanje“. Ali pa: „Končnica *-ij* (nam. *i*) v dvojniskem in množinskem roditelju (četrté skla-

njatve) je umetna, prisiljena in zatorej napačna“, („Sl. pravopis“ 194) in: „V pisni slovenščini (v množinskem roditelju četrté sklanjatve) služijo oblike na *-ij*, ker so prvič jezikoslovno opravičene (ima jih tudi stara slovenščina), drugič pa se ločijo po njih druge jednake oblike, vzlasti roditelju jedninski; n. pr. vrednost čednosti, der Wert der Tugend, pretium virtutis — vrednost čednostij, der Wert der Tugenden, pretium virtutum.“ (Janežič-Sket: „Slovenska slovnica“, 1889, str. 37.) Po naših mislih se jezik ne preminja tako, da bi bilo danes napačno, kar je bilo pred desetimi leti pravo, ali da bi bilo v Celovcu pravo, kar je v Ljubljani napačno, temveč jezikoslovci le preradi imenujejo svoje začasno mnenje — trdno resnico ali pravilo, zato si morajo tolikokrat oporekati, tolikokrat se popravljati, a še rajši oporekajo drugim jezikoslovcem in imenujejo njih nazore napačne in krive.

Zlasti pri nas Slovencih je bilo tako. Koliko stvari so spravili n. pr. od l. 1870. nadalje nekateri jezikoznanci in drugi pisatelji na dan! In kdor ni plesal po njih godbi, temu so očitali, da nič ne zna, ali da je starokopitnež. Ker preprosti čitatelji ne morejo presoditi pravih razmer, zato se je marsikak pisatelj udal sedaj tem, sedaj onim zahtevam, da mu le niso očitali „napák“ kakor ubogemu šolarčku. Koliko preglavice n. pr. so delali pisateljem nekateri kritiki z naslonicami! Sedaj je sestavil g. Luka Svetec svoja pravila, potem jih je dognal in na svetlo dal gosp. p. Ladislav: a naposled so vso njegovo teorijo zavrgli in naslonicam dali zopet potrebno prostost. Kako neumna in grda, po hrvaško zveržena pisava se je ugnedila v novejšem času v nekatere časopise!

In zakaj vse to? Ker so oni, ki so zvonec nosili, hrepeneli po samih novotarijah in pozabili, da mora vsak razvoj, vsak napredek stati in sloneti na trdnih tleh dosedanjih pridobitev. V naravi ni skokov, tudi v jeziku jih ni in v jezikoslovju bi jih ne smelo biti.

Kako različne pisave nam kažejo razni letniki Zvonovi! Ta urednik n. pr. je nastavil na besede toliko akcentov, da je vse mrgolelo, drugi jih je docela zavrgel. Kaj je pravo?

Irenej Friderik Baraga,

oče indijanske književnosti.

(Priobčil *I. L. Burgar.*)

(Dalje.)

Pontiac ni imel naslednika. Civilizaciji od strani belokožcev ni kazalo drugega, kakor da se njegovo pleme preseli iz svojih domov v Michiganu na zapadno stran Missisipija. To pa je bil le nekak *coup de grace* za otavsko avtonomijo; na ta način bi se vlada izlepa iznebila junaškega naroda, čigar bivanje bi izginilo z zemeljskega površja.

Dasi je bil svet, odločen za *pregnance*, primeren za vse, česar more poželeti nomadsko ljudstvo, milega in prijetnega podnebja, z lepimi livadami za lov, vendar preselitev ni šla gladko od rok. Zemlja le ni bila zemlja, kjer so počivale kosti krvnih sorodincev. Ameriški Indijanec ima morda izmed vseh človeških plemen največ ljubezni do zemlje, kjer so zakopani zemeljski ostanki njegovega deda. Velika večina *pregnancev* je pripotovala nazaj v Michigan, na ljubljeni dom svojih očetov.

Vsaj jeden rod, dasi razkropljen, je dospel v domovino in živel ondi precej ugodno; ostali nezadovoljneži pa so jo mahnili proti Kanadi, kjer so se pomešali z Indijanci drugih narodnostij. Drugi rod pa, skoro povsem raznarodjen, in sedaj živeč v Michiganu, je navadno obubožal in začel izmirati, ko je bil postal žrtvasosednje nenravnosti belokožcev.¹⁾

In kaj menite, koliko je število sedaj živečih pristnih sinov tega nekdanjega tako mogočnega naroda? V Montani in Indijanskem teritoriju biva le še 160 Otavcev, in to v jako ugodnih razmerah; toliko je uradno znano: drugodi pa so bržčas že povsod izmrli ali pa se pomešali s sosedi. Ondašnja rezervacija poslednjih Otavcev obsega 14.860

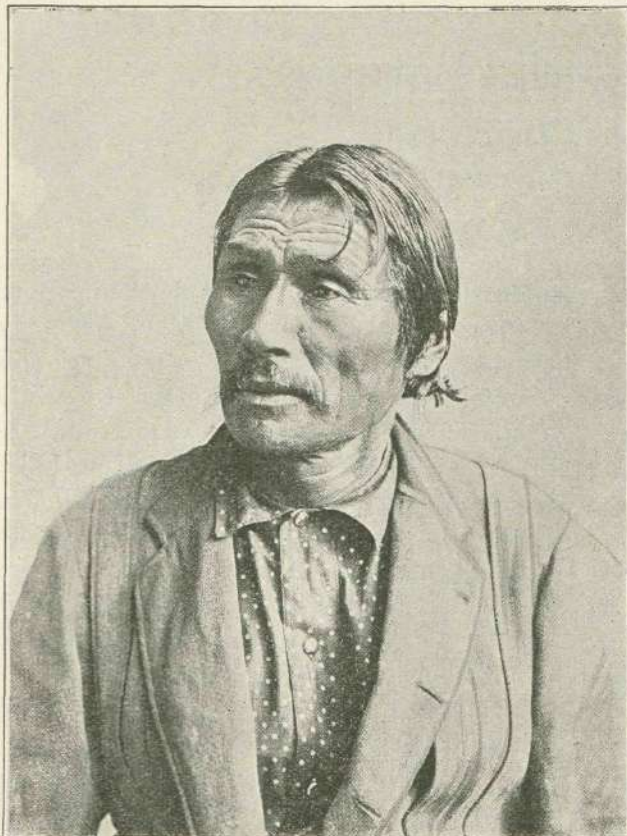
¹⁾ Trdé, da živi še 3000 Otavcev mešane krvi v napol omikanem stanju na Spodnjem polotoku Michigana.

oralov, katerih samo 8000 je obdelanih. Bore 27 družin biva na svojih lotih in obdeluje pripadajoči svet. Kaj malo je najti pri njih sledú po rdečkožnih pradedih. Vsi se oblačijo kakor bližnji državljani. Nekdaj svetlo-bakrena boja tega plemena se je umaknila rmenkasti beloti, dočim je le še kak sključen dedek ali vpognjena ženica prave otavske krvi. Ti Otavci se več ne preživljajo z lovom in ribarstvom, ampak si s koristnejšim delom služijo vsakdanjega kruha. Otavski jezik se rabi izključno v družabnem življenju, in večina njih zna čitati in govoriti angleški. V verskem oziru so skoro vsi katoličani. Potrebno je torej, da se nastani na onem kraju v novi cerkveni občini stalen duhovnik, ki bo oskrboval tudi sosednje Indijance, namreč Quapaw- in Osage-Indijance. Tako bodo preskrbljeni vsi katoličanje tamošnje agencije. Tudi se je nedavno zgradilo poslopje za šolo in stanovanje šolskih sester. Saj pa je že tudi čas, da se je storil ta korak v pomoč zapuščenim ljudem. Zakaj Kuékarji (Quakers — posebna verska sekta) so bili kaj delavni in imajo 16 svetišč v tej agenciji; metodisti imajo dve in baptisti dve. Mr. Doana pa omenja v svojem spisu temu primerno: „Katoličani z velikimi koraki napredujejo v izpreobračanju Indijanov.“¹⁾ Toliko, kar se tiče Otavcev, živečih še v mejah Zjedinjenih držav.

Največje število Otavcev v Kanadi pa je najti na velikih otokih Manitoulin in Cockburn na Huronskem jezeru blizu zaliva Georgia.²⁾

¹⁾ „Report of U. S. Indian Agent, Quapaw, etc. for. 1834“, p. 136 in Com. Rsp.

²⁾ „Dominion of Canada“, Rep. Dep. of Indian Affairs, 1832, pp. XIV. ex 308 (of. Am. Cath. Qu. R., 1897, p. 33).

Čipevec iz sedanje dobe.

Na teh otokih biva blizu 1300 Indijanov čipavskega in otavskega plemena. Oba naroda se večkrat ženita medsebojno, pa tudi s Kanadci; črta potomcev pa se sledi od matrine strani, in narodnost se loči razločno. Dočim ima otrok lahko Čipevca za očeta, če mu je mati Otavka, je dete vedno matrine narodnosti in obratno. Pri Sucker Creeku živi 110 teh Indijanov, med katerimi je 94 protestantov; v Sheguindah jih je 153, samih protestantov, ostalih 1653 je zgolj katoličanov. Vrh teh živi v vasici Obidgewong 22 Čipevcev, ki so vsi še pogani.

Ti Indijani živé ob poljedelstvu in ribarstvu. Na južnem delu otoka Manitoulina pa se svet še ni odstopil državi, in kupčija z lesom je jedino sredstvo, ki služi domačinu v vsakdanji kruh.

Mnogo teh rdečkožcev, kakor izpričuje prvi državni tajnik, se preživlja s tem, da poleti služijo kot čolnarji in vodniki za iz-

letnike; nekaj jih dela tudi pri pilah in na parobrodih. Njih razmere so dokaj ugodne; državna vlada jih preskrbuje z misijonarji in učitelji in jako strogo pazi na postavo, ki ovira prodajanje opojnih pijač. Prebivalstvo na teh otokih raste uspešno.

Male srenje Otavcev nahajamo dalje proti severu v okolici Sault Ste. Marie; katoliški misijonarji z velikim uspehom delujejo med njimi.

Naj se slednjič karkoli zgodi z otavskim plemenom, čigar ljudstvo najbrž kmalu izgubi svojo identičnost, ime vendar nikdar ne izgine iz kanadske države, katere poglavitno mesto se zove Ottawa, ki je prejelo svoje ime po krasni reki, tekoči mimo tega mesta proti St. Lawrence. Nam Slovencem je to mesto že več ali manj znano, zlasti onim, ki se vozijo od New-Jorka proti zapadu, vzemši vozni listek za Soo-Line železnico, vozečo preko južne Kanade, Wisconsin in Minnesota. Nehoté mi je predlanjskim, vozečemu se preko Ottawe iz New-Jorka, kamor sem bil vabljen na počitnice, hodilo na misel

vse trpljenje, ves napor, vsa požrtvovalnost in železna vstrajnost nepozabnega Baraga, ko je s toliko gorečnostjo deloval v dušno in telesno blaginjo divjih nevernikov tudi po krajih, koder danes sopiha urni hlacon. Na svoje oči sem sodil, koliko je imel prestatati blagi apostol rdečkožcev, ko je iskal po neprodirnih gozdih in močvirnih nižinah v divji temi tavajoče pogane; saj tamošnji svet še danes ni veliko boljši, naseljenega je prav malo. A prevelika gorečnost za pridobivanje duš mu je dajala pogum, da se ni strašil nobene telesne zapreke; nase ni gledal, le da bi bili rešeni njegovi ljubljenci pogubljenja.

Dasi so otavske rodove, katere je izpreobračal oče Baraga v prvih letih misijonskega delovanja ob bregovih Michiganskega jezera in po Grand River-dolini, bili odpravili z michiganskega sveta, glas o tem vrlem plemenu indijanskih bojevnikov bo ostal v

zgodovini ameriških Indijancev, ki so se proslavili v veliki algonkuinski zavezi na zahodu, vzhodu in severozapadu.

Ime Friderik Baraga pa je postalo ne-ločljivo v zvezi s povestnico in usodo michiganskih Otavcev in njih jezikom, v katerem je dal tiskati knjige; ž njimi je ta veliki mož pomnožil biblijografične zbirke narečij ameriških Indijanov po knjižnicah v Ameriki in v Evropi.

Še kot razmeroma mlad mož se je oče Baraga jel zanimati za filološke študije. Znano nam je, da je ob času svoje nove maše, še ne prav šestindvajset let star, znal gladko govoriti slovenski, francoski, nemški, italijanski, latinski in grški jezik; reči smemorej, da je bil, ko so ga posvetili v mašnika, že kos jezikoslovca. Tekom sedmih let svojega duhovskega poslovanja, ko je pastiroval v Šmartnem, se je bavil v pičlih prostih urah, ki so mu bile na razpolago, jako rad s slovstvenimi deli, kar je imel za nekako tolažbo in razvedrilo.

Bilo je v tem času, ko se je lotil težavne naloge, preosnovati mili materini jezik svojih bratov Slovencev, ki je bil zašel s pravega tira v žalostno zanemarjenost in katerega je rešil hybridnega položaja, v katerem je bil zamotan.

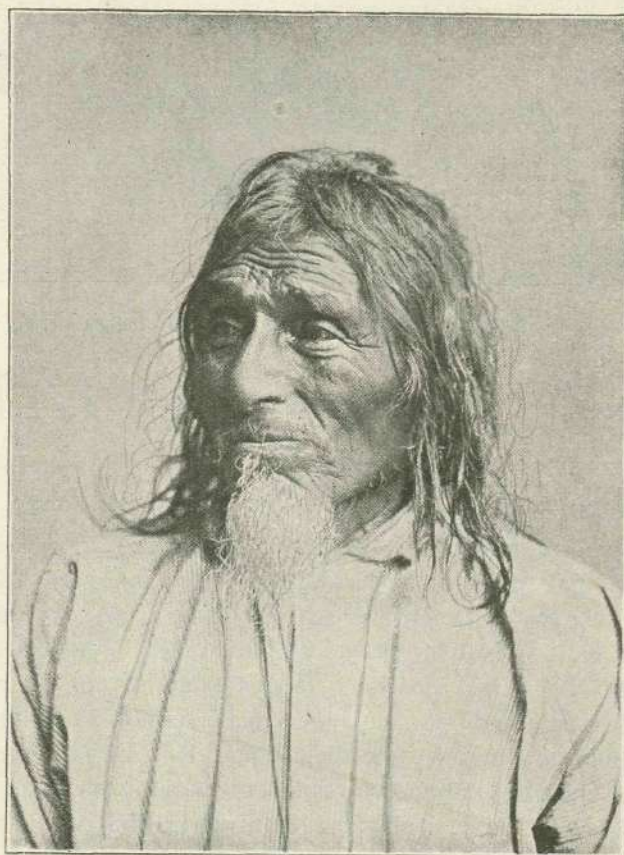
Veliko napora mu je brezdvomno povzročil ta rodoljubni posel, a on ga gotovo ni toliko občutil, ker je vedel, da vsako dejanje v dokaz ljubezni do domovine osladi še tolik trud in napor. Dal pa je s tem vzgledom svoje neumorne marljivosti povod, da so se vzbudili in z resnim pogumom spravili na delo njegovi sobratje. Jeli so z združenimi močmi zopet dvignjeni voz utrjevati, krpiti in mazati, da je kmalu gladko tekkel po očiščenem potu slovstvenega polja slovenskega.

Zlasti veliko je spisal Baraga kot kapelan v Metliki kratko pred svojim odhodom v Ameriko. Vidi se, kako modro vodi kristijana po svojih spisih kakor po redoma postavljenih stopnicah više in

više, da se v dobrih delih, poln zlatih jabolk, in v sv. čednostih, ves v nebeških rožah, združi naposled z Bogom. Človek brez hinavščine in po volji božji, kar misli in čuti, to govori in piše ter v dejanju tudi sam izpolnjuje. Tako je ravnal Baraga in ravna vsak, kdor mu stanovitno nasleduje.

Njegove bukve vodijo v pobožnem življenju k vedno višji svetosti in popolnosti. To je želel buditi in poživljati pri svojih rojakih, to je želel vcepiti v srca tudi svojim Indijanom v daljnji Ameriki, katerim je posvetil vse svoje poznejše življenje in jim v sveti gorečnosti vnel in povzdigal vero.

Slovenski spisi Friderika Barage, kateri so, kakor smo omenili, nabožnega značaja, so še sedaj v rabi pri ljudstvu, za katero so bili namenjeni. Zato jih namerjamo tudi tukaj po vrsti navesti med njegovimi indijanskimi spisi, da bomo tem bolj cenili njegovo vzorno delavnost in neumorno vztraj-

Indijanski glavar na Towerski rezervaciji.

Katoliška Indijanka z Bele zemlje.

nost in gorečnost za čast božjo in izveličanje duš.¹⁾

* * *

Predno je oče Baraga ostavil svojo ljubljeno domovino, je prišla na dan njegova: 1. „Dušna paša za kristjane, kateri žele v duhu in v resnici Boga moliti.“ — Natisnil jo je v Ljubljani (l. 1830.) Jožef Blaznik. Posebno starejši ljudje segajo še sedaj radi po tem lepem molitveniku, ki jim zadostuje v vseh dušnih potrebah. Da je „Dušna paša“ ljudstvu res močno priljubljena, kaže to, da je izšla že sedmikrat l. 1858., v

¹⁾ Glej opazko na str. 411.

večji in manjši obliki, a v sedanjem pravopisu. Slovencem je prava duhovna hrana, s katero si krepčajo svoje duhovno življenje. Isto leto je izdal Baraga knjigo: 2. „Od počevanja in posnemanja Matere Božje.“ — Natisnil jo je v Ljubljani l. 1830 J. Sassenberg. Priredil jo je B. iz latinščine za slovensko ljudstvo, da bi v raznih okoliščinah lože spoznalo, kako je Marija ravnala v enakih slučajih. Marija je posebna zaščitnica vsega slovenskega naroda. Zato so se, kakor je Baraga sam želel, zelo hitro razširjale in množile nabožne knjige za Marijine častivce, tako da ima malokateri narodič toliko in tako mičnih pesmic, molitev in knjižic v obče na čast Mariji, kolikor jih ima slovenski.

Da se ni ugnezdila nekaka suhota v srcih slovenskih, je Baraga z besedo in dejanjem budil ter vnel rojake k pobožnemu obiskovanju in pogostnemu prejemanju svetega Rešnjega Telesa, in še kot metliški kapelan je spisal po svetem Alfonzu Liguorjenu prelepo

knjigo: 3. „Obiskovanje Jezusa Kristusa v presvetem Rešnjem Telesu, in pozdravljenje Marije, prečiste Device“, katero pa je natisnil Jožef Blaznik šele leta 1832., ko je Baraga že oznanjal božjo besedo ameriškim divjakom. V kako kratkem času je ob tolikem delovanju zlasti med Belokranjci spisal toliko lepega in koristnega svojim rojakom v tako ljubeznivi obliki! Njegovemu blagemu vplivu se je zahvaliti, da se je odtlej marsikaj izpremenilo in mnogotero zboljšalo v Slovencih, posebno kar se je ustanovila prelepa bratovščina svetega Rešnjega Telesa za olepševanje ubožnih cerkvá na Kranjskem.

Tako blagovito je delal Baraga na duhovnem polju, oral s peresom tudi na književnem, prekopal in preravnal marsikatero ledino, posadil mnogo dišečih cvetic, ki so lepšale slovensko domovino ter navdajale Slovence z boljšo nado za prihodnost, kar ga Bog pokliče drugam. L. 1830. je šel iz Kranjske preko morja — v Ameriko. Tam med Indijani je Bog svojemu preblagemu delavcu odločil novo široko polje delavnosti, katero je Baraga obdeloval z jednako umno in sveto neutrudljivo gorečnostjo. Med tolikimi deli in opravili pa vendar ni pozabil svojih rojakov, kakor bomo videli.¹⁾

Znano pač je, da je misijonarja Baraga o njegovem prihodu v Cincinnati (prosina meseca 1831.) radostno sprejel priljubljeni in pobožni dominikanec dr. Edward Fenwick, prvi škof v onem mestu, čigar škofija se je raztezala čez ves Michigan in obali Severozapadnih jezer.

V jezikih sloví Slovan. To nam spričujejo tudi slovenski misijonarji. Kadar pridejo k tujemu ljudstvu, je njih prva skrb, da se priučijo ljudskemu jeziku. Cincinnati je mesto, kjer se je Baraga naučil angleški, ko je ondi bival tiste zimske mesece. Zgodilo se je, da je ravno takrat živel na škofijskem dvoru mlad Otavec, pripravljajoč se na mašniški stan; vladika Fenwick ga je namerjal potem poslati v zavod Propagande v Rim.

Le-ta mladenič je poučeval č. g. Baraga v otavskem jeziku. Priučivši se temeljnih stvari tega narečja, je potem sam proučeval korenike in drugo slovniško snov tako temeljito, da je kmalu znal dejanski porabiti svoje znanje otavskega jezika.

Ko je naposled moral odpotovati v Detroit, odkoder je imel iti preko Mackinaca proti Krivemu drevesu (Arbre Croche), je škof Fenwick, da olajša delo mladega misijonarja, odredil z očetom Richardom, da se najame

¹⁾ Da spoznamo pravo ceno Baragove delavnosti in njegovo veliko ljubezen do rojakov in do Indijanov, se mi zdi umestno, da navedem tudi njegova slovenska dela, kar pravzaprav ni bil moj namen. Ker nisem imel drugih pripomočkov pri roki, sem v to svrhu rabil pokojnega J. Marna podatke o Baragovih knjigah. Op. poroč.

tolmač, ki bi ponavljal besede Baragove in jih sproti prestavljal iz francoščine na otavski jezik. Oče Richard je v to svrho določil neko žensko v Detroitu, katero je bil on vzgojil in potem z dvema drugima mladenkama l. 1804. postavil na čelo svojemu semenišču za višje vzgajanje mladih ženskih v njenem rodnem mestu. Tej ženski je bilo ime Angela Campan. Znala je otavščino in druga indijanska narečja prav gladko govoriti. Tačas je bila menda v petdesetem letu svoje starosti, a njena gorečnost in velika pobožnost je bila značilna za ono dobo.

V malo tednih pa je oče Baraga, ki se je z vso vnetostjo bavil z učenjem otavskega jezika, spoznal, da že lahko pridiguje in poučuje v krajevnem narečju zadosti umevno.

Gdčna. Campan ni torej več bila za tolmačico pri njegovih govorih, a misijonar jo je porabil za neko drugo delo, namreč da je poučevala otroke njegovih izpreobrnjenecv.

Kako je ona živela za časa svojega bivanja v Krivem drevesu, nam ni znano; verjetno pa je, da je stanovala pri kaki otavski vdovi. Njen oče Barnaba Campan je bil imovit trgovec v Detroitu, in ona je sama imela dovolj premoženja, da je mogla iz svojega ugodno živeti. Prostovoljno bi bila še ostala pri Indijanih, a ker je videla, da je oče Baraga že dovolj izvežban v jeziku rdečkožcev, se je vrnila poleti v Mackinac in od onod domov v Detroit.

Vsakdo se spominja, kdor je čital Baragovo življenje in delovanje med indijanskimi rodovi po Michiganu, kako nadarjen je moral biti pobožni misijonar za indijansko filologijo. Trinajst mesecev po svojem prihodu v Krivo drevo je spisal in priredil za tisk svoje prvo delo v otavskem jeziku, in prva njegovih indijanskih knjig je imela proslaviti njegovo ime kot največjega jezikoslovca algonkuinskih narečij. On je bil svetla zvezda Indijanom na nebu njih pismenstva. Saj jim je on osnoval pismena in ustanovil pisavo posebno po slovnicu in slovarju, katero oboje je prvi spisal v narečju michiganskih divjakov. Kakor se Slovani spominjajo svetega Cirila, Slovenec posebej

svojega A. Bohorića, ki nam je sestavil prvo novoslovensko slovnico (1584), tako se bodeta Chippeva- in Ottawa-Indijanca hvalležno spominjala Barage, po rodu Slovenca, začetnika njunega slovstva.

Prišel je v Detroit vel. srpana 1832. ob času, ko so bili Otavci iz njegovega misijonskega okrožja šli na Drummondov otok, da prejmejo od britskega indijanskega agenta svojo letnino. Tedaj je vročil svoj rokopis Juriju L. Whitneyju, ki je tačas izdajal časopis „Detroit Daily Advertiser.“¹⁾ To ni bil prvi katoliški molitvenik, ki ga je ta gospod tiskal. Dve leti prej je bil namreč izdal otavski molitvenik in katekizem skupaj 108 str. 18 mo.²⁾ za Avgušтина Dejeana (Dežana), francoskega misijonarja pod očetom Gabrijelom Richardom.

Ob času, ko je Baraga obiskal Detroit, da bi nadziral tiskanje svojega otavskega molitvenika, je v mestu divjala azijska kolera. Mr. Whitneyjevih delavcev je kuga nekoliko pobrala, a mož je bil vztrajen in pogumen. Urad in tiskarna imenovanega časopisa sta bila v črtrem nadstropju po-

¹⁾ Ta list je bil politično glasilo angleške stranke, katere člani se zovejo „whigs.“

²⁾ Naslov tej knjižici je: Anichanibek amisinanihawi kichean ameachik, Catholic, Ottawak wakanakessi, Dejean Macate okonoye. Wyastenonge George L. Whitney, manda, etc. 1830.

sloplja na oglu Jeffersonove in Woodwardove ceste, kake tri štirjake (squares) od duhovskega stanovanja očeta Richarda, kjer je bival tudi misijonar Baraga, kadar je prišel v Detroit. Par stavcev je stavilo otavski spis. Mr. Whitneyjevi ljudje so se jako mučili z neznanimi indijanskimi besedami, da se ne bi vrinila kaka pomota, da bi bil tisk razločen za branje, in papir primeren in trden.

Kadarkoli se je misijonar hotel po opravi sniti s svojim tiskarjem, in to je bilo treba večkrat vsak teden vsled nadziranja korektur, je moral tipati po treh strmih stopnicah in temnih mostovžih, kar mu je povzročalo večje težave nego še taka pot po zarastli hosti ali po ledu; ni čuda, ko je živel več ko leto dnij vedno v koči na planem. Pa knjižico so pravočasno dotiskali in vezali, in sicer v taki obliki, ki je delala vso čast vestnemu tiskarju. Otavščina je tiskana z nekam drobnimi črkami, nalašč za ta namen novo kupljenimi, na dobrem, čistem, belem papirju in z dobrim črnilom. V primeri z molitveniki v angleškem, francoskem in nemškem jeziku v rabi tekom tretjega in četrtega desetletja, očeta Barage otavska knjižica daleč presega najboljše tedanja tiskarska dela v tej stroki, dočim se dobri vkus vidi v načinu, kako so prirejeni naslovi, katerih mnogi obsegajo čudno dolge indijanske izraze.

(Dalje.)

Dekadentizem.

(Slovstvena črtica. — Spisal E. L.)

(Konec.)

V takih divjih skokih brez pesniške oblike se razvijajo tvori dekadenske nebrzdane, bolestno razdražene domišljije.

Pa vso puhlost te struje spoznamo, če beremo njeno sodbo o sami sebi. Ponosni zastavnik dekadentov je Hermann Bahr, ki pravi o njih:

„Postali smo ponosnejši. Naša religija ni ljubezen, ampak bodi sila; mi ne verujemo,

da se človeštvo pomiruje, ampak smo zvesti boju in zahtevamo ljudij, ki so močni, tako močni, da se smejo omiliti, tako grozeči, da se smejo smehljati, tako resni, da se smejo igrati, takih mogočnjakov si strastno želimo. Ne verujemo, da more sreča prebivati pri ljudeh; kjer so ljudje, stoji sovraštvo med njimi in njih življenje je polno jeze. A zato ne obupujemo, ne želimo si, da bi bili dru-

mrzlejše kot v diluvijalni ali naplavinski dobi. E. Dubois se tega brani, češ: to bi bilo, ko bi solnčno žarjenje ne nihalo ali osciliralo. Priče takega nihanja so množice zvezd, ki svetijo z rumenkasto lučjo in izpreminjajo barvo. Tudi sedanje solnce ni brez nihanja v svojem žarjenju. Očitno znamenje tega nihanja je najstarejša perijoda njegovih peg. Med čvrstejšim žarjenjem so nastajala topla; med slabejšim pa mrzlejša podnebja.

Woeikoff, mojster klimatologije ali podnebjeslovja, je tudi preiskoval to stvar in se potegnil na vso moč za Duboisovo hipotezo, trdeč, da ta domneva ne nasprotuje ne fiziki, ne meteorologiji, ne astronomiji. Izpopolnjuje pa to teorijo s pristavkom, da so se posebnostmi tedanjih krepkejših morskih pretokih prenašali vročino iz južnih krajev proti tečaju, torej je v tisti dobi posebno po otokih arktičnega okrožja vladalo tropično vreme. — Temu nasproti je pri oslABLJENEM SOLNČNEM

žarjenju pomanjkovalo dovaževanja obilne gorkote, nastopil je mraz in ledena doba.

Geologi pa ugovarjajo s svojimi pomišleki. Neumayr je namreč dokazal, da so se že prej med kredno razvitvijo zemlje razločevala mrzla in topla podnebja. In Noetling dokazuje, da so že med starejšim paleozoiskem razvojem mogočni ledniki pokrivali široke pokrajine po Indiji, Avstraliji in Afriki, in da tudi po Ameriki in Afriki ne manjka njegovih sledij. Torej belo-razbeljeno žarjenje ni trajalo do tropične dobe tretjetvornega razvoja.

Če je res, kakor trdi Zöllner, da so solnčne pege orjaški ogorki, ni verjetno, da bi se bili ohladili na solncu med belo-razgretim stanjem, ovirali žarenje in povzročali ledene dobe na zemlji.

Po vsem tem sklepamo, da še ni popolnoma dognan odgovor na vprašanje: Kaj je vzrok ledeni dobi?

Irenej Friderik Baraga,

oče indijanske književnosti.

(Priobčil I. L. Burgar.)

(Dalje.)

Neki izvod v knjižnici bostonskega Atejeja je naslovljen tako-le: (4) „Ottawa Anamie Misinaigan. (Dve vrstici citacije). Wyastenong.¹⁾ Nin Frederick Baraga. George L. Whitney. Ogimisinakisan manda misinaigan. 1832.“

Tekst je povsem otavski, str. 205, isto-tako tudi kazalo na str. 206—207. Po vzgledu običajnih molitvenikov ima tudi ta v svojem obsegu polno lepih, pobožnih molitev, litanij itd. na 57 straneh, hvalnice in pesmi na 83 straneh, in katekizem na 58 straneh. Ta knjiga meri 4 $\frac{1}{2}$ štirijaških palcev. Molitvenik je namenjen za rabo in pouk krščanskih Otavcev, posebno pa še za one, ki

¹⁾ Detroit v otavščini.

strežejo pri službi božji v misijonskih svetiščih. V ta namen je vneti Baraga neko število svojih izpreobrnjencev naučil temeljnih delov njih tiskanega narečja, in ko so ti mogli čitati in razumeti, so poučavali tudi druge. Tako so se ti otavski katoličani v kratkem času umno udeleževali sv. opravila z mašno knjižico v roki in o potrebi tudi skupno odgovarjali. Pri večernicah je občina skupno prepevala za gregorijansko petje prirejene psalme, običajne pri večerni službi božji in blagoslovu z Najsvetejšim.

Po vsej pravici trdijo, da je to bila prava popolnost v misijonskem delovanju.

Ker je človeku jako potrebno premišljevati smrt in kar je po smrti, spisal je Baraga

Slovenec imenitno knjigo, četudi je deloval med ameriškimi divjaki. Ko se je mudil l. 1837. v Evropi, jo je ondi dal natisniti: 5. „Premišlevanje štirih poslednjih reči. V Ljubljani, Blaznik, 1837, v 12°. VI. str. 422.“ — Ker ni več mogel rojakom svetih resnic oznanjevati z besedo, jim je spisal na tujem to knjigo, polno izveličanskega premišljevanja, v znamenje svoje velike in goreče ljubezni do bratov Slovencev.

Za svoje rdečkožce pa je dal Baraga tačas natisniti v Parizu knjigo, ki ima ta-le napis: 6. „Ottawa Anamie-Misinai-gan, gwaiakossing anamiewin ejitwadjig, mi sa Katolik-enamiadjig gewabandangig. Paris (France, Europe.) E. J. Bailly, ogimisinakisan manda misinaigan. 1837.“

V kratkem dobesednem prevodu bi se glasilo: Otavski molitvenik, katerega naj čitajo oni, ki spoznavajo pravo vero, to je oni, ki molijo po katoliško i. t. d.

Indijansko šotorišče na Beli zemlji.

Predgovor v otavščini ima podpis Nin (oč) Frederick Baraga, za katerim stoji potrjeno v angleškem in francoskem jeziku od † Fredericka Résé, škofa v Detroitu. Knjiga obsega 300 strani, 16°. Več hvalnic ima francoski nadpis, iz česar sodimo, da ta molitvenik ni bil namenjen kakor detroiška izdaja iz 1832., v posebno rabo otavskim katoličanom, temveč bolj v polajšanje francoskim misijonarjem v začetku njih delovanja.

Vezava te knjige nekoliko prekaša detroiško izdajo, po tiskovini in založbi pa ji ni

kos, dasi je izšla v Parizu. V koliko iztiskih je izšla, ne moremo povedati.

Isto leto je v le tej tiskarni izdal Baraga Jezusovo življenje v otavščini. Kakor prejšnje, tako hrani knjižnica bostonskega Ateneja tudi te knjige jeden izvod, čigar napis se glasi: 7. „Jesus. Obimadisiwin Ajonduaking gwaiakossing anamiewin egitwadjig mi sa, Katolik enamiadjig gewabandangig. Paris. E. J. Bailly, ogimisinakisan manda misinaigan, 1837.“ — Za naslovno stranjo krasi knjigo slika, ki jako živo predočuje križanje

na Kalvariji, čemur sledi kratek predgovor s podpisom „Nin Frederick Baraga.“

Tudi ta molitvenik je potrdil v angleščini in francoščini Frederick Résé, detroiški vladika, dne 20. vinotoka 1836.

To delce v otavščini obsega 206 strani, 16°, z zganjenim zemljevidom svete dežele.

V misijonu sv. Jožefa, na otoku Gorenjega jezera, je Baraga spisal svojim preljubim Slovencem še druge bukve l. 1840., katere je naslovil: 8. „Zlata jabelka“, katere pa so prišle na svetlo šele 1844 v Blaznikovi tiskarni v Ljubljani. Na 286 straneh osmerke razklada rojakom na kaj ljubezniv način te-le čednosti: ponižnost, pokorščino, poterpežljivost, zaupanje, molitev, preprostost srca, krotkost, pridnost v dobrih delih, zatajevanje in zatiranje samiga sebe, ljubezen, popolnost, zedinjenje z Bogom. Želel je ljubljanim bratom, „da bi le-ta zlata jabelka veselo življene in de bi jim v večno življenje teknile.“ Mnogotero koristijo zlata jabelka slovenskim učiteljem, pridigarjem in izpovednikom.

Dve leti pozneje je vneti dušni pastir svojim Indijancem zopet spisal novo knjigo v njih materinščini in jo takoj oddal v tisk. Izvod atenejske knjižnice v Bostonu kaže njen naslov: 9. „Ottawa Anamie Misinaigan, itd. Detroit, 1842. Eugene T. Smith, o gimisinakisan manda misinaigan. Text in the Ottawa language, 16°.“

V isti knjižnici je najti izvod otavskega molitvenika, ki je bil najbrž namenjen za misijonarje: 10. „K a t o l i k A n a m i e - M i s i n a i g a n . N i n F r e d e r i c k B a r a g a . W a w i i a t a n o n g : B a g g & H a r m o n , ¹⁾ o g i m i s s i n a k i s a n a w a m a n d a n m i s i n a i g a n , 1846.“

Predgovoru v otavščini sledi potrjenje v francoskem jeziku s podpisom: Pierre Paul Lefevre, Evêque itd. Besedilo v indijanskem narečju obsega 252 strani; 3 str. v dvojnih predalih po otavsko in francosko zavzemajo litanije s francoskimi nadpisi, 73 str. nabožne molitve, 103 str. hvalnice, nekatere s francoskimi nadpisi; tem sledi „Jezus odi-

gitwawin katechim ejinikadeg“ 74 str. in na ostalih 11 straneh zaključuje knjigo Le chemin de la croix (križev pot) in Le rosaire (rožni venec) — oboje v francoščini. Tiskarsko delo je vzorno, vnanjost jednako dobra in vezava krepka.

Tačas je v Ljubljani Blaznik natisnil Baragovo 11. delo: N e b e š k e R o ž e , (1846, v 12°, str. 462.) katere je bil marljivi pisatelj spisal tudi že v misijonu sv. Jožefa. Teh rož popisuje šestnajst: „Strah božji, ljubezen do Boga, posnemanje Jezusa, ljubezin do bližnjiga, ljubezin in spoštovanje staršev, priserčna ponižnost, stanovitna poterpežljivost, keršanska pokoršina, sveta čistost serca, izvoljenje dobriega spovednika, pogostna in dobra spoved, pogostno in kolikor je mogoče vredno sv. obhajilo, sveta maša in obiskovanje presvetiga Rešnjiga Telesa, spoštovanje duhovnov, varuj se hudiga, stori dobro.“ V pristavku ima: „molitve za spreobrnjenje nevernikov; vodilo krščanskiga življenja“, v katerem govori o tem, kar ima verni kristijan storiti vsak dan svojega življenja, vsak teden, vsak mesec, vsako leto, ob vseh časih; in naposled: „perprava k smrti.“

Dve leti potem, ko je bil vrli Baraga povišan v škofa, je izdal svojo 12. knjigo: „K a t o l i k O t t a w a , A n a m i e M i s i n a i g a n . V knjižnici mesta Yale kažejo jeden izvod te knjige. Za nadpisno stranjo je slika dveh angelov, klanjajočih se pred križem, in potem: Frederick Baraga, Kitchimewikewikwanaie. Cincinnati 1855. Joseph A. Hemann, o gi-misinakisan manda misinaigan.

Molitvenik obsega 357 str. v 16°. Tiskarsko delo, papir itd. je nekoliko slabši mimo navedenih del v otavskem narečju.

Leta 1858. je izšla v isti tiskarni molitvena knjižica: 13. K a t o l i k O t t a w a . A n a m i e - m i s i n a i g a n w e t a w a w i s s i n g . C i n c i n n a t i , 1858. Joseph A. Hemann, o g i m i s i n a k i s a n m a n d a m i s i n a i g a n . Devotional prayers.

Sprednja plat te knjižice je versko označena, kakor danes običajni molitveniki; vsebina je povsem v otavščini; strani je 240, v 16°. S tiskarskega stališča ima skoro isto vrednost kakor prejšnja.

¹⁾ Bagg & Harmon sta bila lastnika detroiške Free Press, političnega glasila michiganskih demokratov (cf. Am. Cath. Qu. R., 1897. Jan., p. 39.)

To je zadnje nabožno delo v otavskem jeziku, izgotovljeno pod neposrednim nadzorstvom pisateljev. Ne bomo navajali poznejših ponatiskov, ampak izkušali navesti njegove knjige, ki jih je pisal v narečju Čipeva — ali, kakor je sam vedno pisal: Očipve-Indijanov.

Prvo njegovo delo v tem znamenitem jeziku je: 14. Otchipwe Anamie-Masinaigan. Gwaiakossing anamiewin ejitwadjig, misa katolik-enamijadjig gewabamdan-gig. Nin Frederick Baraga. E. J. Bailly ogimasinakis mandan masinaigan. Paris, 1837.

Ta napis je povzet iz čipevske molitvene knjižice v kongresni knjižnici. Besedilo je popolnoma čipevsko na 300 straneh, 16°, in obsega molitve, litanije, hvalnice in katekizem, na čelu vsega pa predgovor s podpisom očeta Barage. Potrdil je knjigo škof Résé v Detroitu. Pravzaprav je to delo pomnožena izdaja otavskega molitvenika, tiskana isto leto in v isti pariški tiskarni, o kateri smo že govorili. To je prvo delo na polju čipevskega slovstva, katerega pred Baragom še nihče ni obdeloval. Znano nam je, da je med Čipevci v La-Pointeu misijonaril samo dve leti, ko je moral odpluti proti Evropi nabirat potrebne podpore. S seboj je vzel rokopisa molitvenikov v čipevščini in otavščini, kakor tudi življenje Jezusovo v obeh narečjih, ter slovenski spis o „Premišlevanju štirih poslednjih reči“, kar je vse dal v tisk v „starem kraju“.

Ako se oziramo na misijonsko delovanje Baragovo v prvih letih njegovega bivanja med Čipevci, lahko cenimo težave in njegov silni napor, s katerim je v neugodnih razmerah pisal najprej v otavščini, potem pa besedilo iz otavskih končnic preminjal v oblike čipevskega narečja; kdo ve koliko ur, potrebnih za počitek, je premarljivi apostol algonkuinskega plemena vsak dan daroval slovstvenemu delovanju. „Življenje Jezusovo“, ki je najti v Astorjevi knjižnici¹⁾, ima napis: 15. „Jesus Obimadisiwin oma

aking, itd. Nin Frederick Baraga. Paris, 1837. E. J. Bailly agimasinakis mandan masinaigan.

Knjižica ima isti predgovor, imprimatur in isto razredbo vsebine kakor otavska predstava; ima 211 strani v 16°, s sliko in z zemljevidom Palestine.

Ne mislite pa, da je bilo to vse književno delo Baragovo tekom onih dveh let. V bostonskem Ateneju je na razpolago izvod osnovnika čipevskega narečja: 16. „Abindjiag Omasinaigan iwaw. Buffalo 1837. Press of Oliver G. Steele.“

Knjiga zavzema osnovne vaje v čipevskem jeziku. Pour les maitres et maitresses d'école (za šolske učitelje in učiteljice), kjer je izražen (tudi v francoščini) nasvet, da bi le-ti in le-te otroke naučili vseh lastnih imen, nahajajočih se v Baragovem „Jesus Obimadisiwin.“

Kako neumorno je torej deloval Baraga med l. 1837. in 1843! Oče Verwyst¹⁾, O. S. F., je zabeležil, da je imel Baraga navado vstajati ob treh zjutraj poleti, in uro pozneje pozimi. Neko poletno jutro je njegov rahli život tako sladko počival, da je utrujeni misijonar poležal do petih zjutraj; v svojem dnevniku za ta dan omenja Baraga redki slučaj in toži zaradi izgubljenih dveh dragocenih ur!

Neumorno je izgotavljal svojo slovnico in pripadajoči slovar za čipevščino. Medtem pa je bil priredil za tisk Zgodbe sv. pisma v čipevskem narečju, ki so prišle na svetlo v Ljubljani; izvod te knjižice v Astorjevi čitalnici je opremljen s sledečim napisom: 17. „Gete Gaie Dach Nitam Mekatsokwanaieg ogagikwegwinewara. Frederick Baraga. Laibach, 1843.“

Joseph Blasnik, ogimasinisan mandan masinaigan.“

V sprednjo plat je vtisnjen kerub s križem. Knjižica je pisana zgolj v čipevščini.

¹⁾ O. Verwyst, frančiškan, nasleduje misijonarju Baragu v razširjanju svete vere med Indijani in dovršuje obširen življenjepis svojega vzornega prednika. Gornja beležka je povzeta iz njegovega rokopisa.

¹⁾ Po dobroti bl. gospe Gresselove ima tudi urednik nekaj izvodov teh knjig. Uredn.

Predgovor je podpisan od pisatelja. Delce obsega 111 stranij, 16°.

Knjižnica bostonskega Ateneja hrani izvod poznejšega čipevskega osnovnika, ki je naslovljen: 18. „Abinodjiag Omasinaiganian. Detroit, 1845. Baag and Harmon, printers.“

Snov v buffalski izdaji l. 1837. je tu predelana, kateri je pridejana večja molitev in deset zapovedij. Obsega 8 stranij 32°.

Jako cenjen pripomoček misijonarjem je bil prvi del Baragovih govorov v čipevskem jeziku; po izvodu iz yaleske knjižnice je povzet ta-le napis: 19. „Katolik Gagikwe-Masinaigan. Nin Frederick Baraga. Wawiiatanong.¹⁾ 1846. M. Geiger, ogi-masinakisan mandan masinaigan.“

Imprimatur je od škofa Lefevrea v francoskem jeziku; sicer pa je spis zgolj čipevski, obsegajoč pridige misijonarja Baraga s predgovorom in kazalom. Stranij je 268 v 16°.

V časovnem redu omenjamo potem čipevski molitvenik: 20. „Katolik Anamie-Masinaigan. Nin Frederick Baraga. Mekatewikwanaie. Wawiiatanong, 1848. Munger & Pattison; ogi-masinakisanawa itd., Detroit.“

Tudi to delo je potrdil v francoščini škof Lefevre. Jakob Konstantin Pilling opisuje svoj izvod te nabožne knjige tako-le:

Molitve, litanije itd. str. 5—76; Gospodova molitev, molitev k sv. Devici in vera v vsoprednih predelih, čipevski in francoski, stranij 10—13; le chemin de la croix, str. 76—99; hvalnice, več od njih s francoskimi nadpisi, str. 100—106. S tem delom skupno vezan je bil čipevski katekizem, čigar napis navaja g. Pilling: 21. „Jesus Od Ijitwawin. Katechim ejimikadeg. Detroit 1849.“

Besedilo na 80 straneh, 16°, je popolnoma čipevsko.

¹⁾ Čipevsko ime za Detroit.

Naslednje leto je prišlo na svetlo najobširnejše zgolj versko delo izpod peresa očeta Barage. Ta krasen prirastek v čipevskem slovstvu je izgotovil Jabez Fox, tiskar v Detroitu. Atenej v Bostonu hrani izvod s sledečim napisom: 22. „Katolik Enamiadonnanagatawendamowinan. Frederick Baraga. Wawiiatanong, 1850.“ Jabez Fox, ogi-masinakisan mandan masinaigan. Detroit.

To delo je potrdil v francoskem jeziku škof Lefevre. Vsebina v čisti čipevščini so krščansko-katoliška premišljevanja, ki sledé primernemu predgovoru in se končajo s kazalom; Stranij je 712, 16° v štirijakih (kvadratih).

Gledé na obseg in važnost te knjige, zavzemajoče dvakrat toliko stranij nego katera si bodi doslej opisana, se moramo zares čuditi, kako si je mogel Baraga pridobiti toliko dragega časa, da je napisal toliko lepega in koristnega za svoje krščence v L'Anseu, kakor tudi za Indijane po drugih krajih ob Gorenjem jezeru, katere je bil v tako kratkem času pridobil kraljestvu božjemu. Pa ne samo tem kristijanom je bil molitvenik namenjen, temveč je povsem verjetno, da se je imel razširiti tudi po bolj oddaljenih krščanskih občinah v ločinah michiganskih Indijanov, Ottawa in Pottawotomi; istotako bi ga mogli čitati algonkuinski rodovi v Kanadi in sploh oni, ki so bili sprejeli krščansko vero. Ljudstvo vseh teh občin, ki so bile ves čas vpoštevana pri razširjanju algonkuinske zaveze, precej vrlo ume čipevski jezik, prav kakor je angleščina danes znana pri ljudstvih tolikerih narodnostij v severni Ameriki, v Evropi in po drugih delih sveta. Nekatere ravnokar omenjene ločine algonkuinskega plemena so pa bili katoliški misijonarji izpreobrnilo celo že pred dvema stoletjema. (Konec.)

Irenej Friderik Baraga,

oče indijanske književnosti.

(Priobčil *I. L. Burgar.*)

(Konec.)

Dela slavnega Baraga v otavščini in čipevščini, doslej našteta, so bila zgolj nabozne vsebine; kajti veliki trud, ki ga je zahtevala neumorna delavnost za pripravo tolikih del, je blagi misijonar smatral svojim prvim namenom, in ta je bil — izveličanje duš. Saj je živo čutil velike duhovne potrebe svojih divjih deželanov, ki dotlej niso imeli svojih duhovnih pastirjev, nikar še pisateljev. Njihova narečja se še nikdar niso pisala. V tem oziru je Baraga zaslovel v Ameriki kakor svoje dni slovanska blagovestnika sv. Ciril in Metod v Evropi ter slovenski misijonar Knoblehar v Afriki. Da bi mogel sveto vero in po njej pravo omiko razširjati in utrjevati med Indijani, jim je malovaški grajščak Baraga ustanovil pisavo, kakor sv. Ciril Slovanom, ter jel zlagati poučne in pobožne knjige v njih materinščini. Kako radostni so bili Slovani, slišavši „veličija božja“ v svojem jeziku: kako veseli in navdušeni so morali biti tudi Indijani, kadar so slišali in prebirali nauke in dela božja, katera jim je po domače oznanjal in spisoval — Slovenec Baraga!

Kako temeljito je bil Baraga proučil narečja svojih Indijanov, so nam dokaz njegovih neprecenljivi prispevki na slovstvenem polju zlasti gledé na jezikoslovno sestavo in razvitek čipevskega jezika. To so bili menda najvažnejši prispevki, najiminitnejše pridobitve za indijansko filologijo, kolikor je bilo dotlej o njej znano.¹⁾

Prvi pojav indijanske književnosti je neprecenljiv sad Baragove neumorne delavnosti: teoretična in praktična slovnica čipevskega jezika; jeden izvod te knjige je bil

¹⁾ Appletonova ‚Cyclop of Am. Brog.‘ navedena v biblijografiji algonkuinskih jezikov.

častiti pisatelj poklonil ameriškemu zgodovinopiscu R. R. Elliotu, kateri jo je poslal jezuitskemu kolegiju v Detroit, kjer se hrani še danes v ondodni knjižnici. Da objavimo vsaj izvirne naslove vseh Baragovih del, hočemo jih navesti tudi pri naslednjih slovstvenih proizvodih, držeč se, kakor prej, kronološkega reda. Omenjenemu izvodu posnamemo sledeči izvirni naslov znamenite knjige: 23. „A Theoretical and Practical Grammar Of the Otchipwe Language Spoken by the Chippewa Indians, etc. By Frederick Baraga, Missionary at L'Anse, Lake Superior. Detroit. Jabez Fox, Printer. 1850.“

Tiskarsko delo te izdaje je izborna, tisk nov, papir bel, črnilo čisto in usnjata vezava trpežna in dobra. Knjiga s predgovorom in kazalom obsega 576 strani, 16°. Na čelu ima staro slovilo: „Breve iter per exempla, longum per praecepta.“ Quintilianus. — Razgled kaže, da se je nekoliko po njem ravnal, ker je n. pr. Orthograph., Etymol., Subst., Verb., Conj., Syntax. — pridejal tudi: Familiad Phrases, to facilitate conversation. (Dialogue between a Missionary and a Pagan Indian) etc.

Kmalu za čipevsko slovnico je dal oče Baraga v Cincinattiju natisniti svoj znameniti čipevsko-angleški slovar. Izvod, ki je po isti poti prišel v jezuitsko knjižnico v Detroit, kaže naslednji napis: 24. A. Dictionary Of the Otchipwe Language. Explained in Englisch. „This language is spoken by the Chippewa Indians, as also by the Ottawas, Pottawotomis and Algonkins, with little difference.“ For the use of Missionaries etc. by the Rev. Frederic Baraga, Roman Catholic Missionary among

the Otchipwe Indians. Cincinnati, 1853. Printed for Jos. A. Hemann, etc.

To je knjiga s 662. stranmi, 8°, in zavzema dva dela: 1. del čipevsko-angleški, 2. del angleško-čipevski; predgovor je v angleščini. Kar se dostaje tiska in snovi, je v večjo pohvalo g. Hemannu nego ostale indijanske knjige, katere je on izdelal za očeta Baraga. V tem slovarju so vpletene tudi nekatere slovenske besedice, katere je Baraga zaznamenal z Illyr. — Kolika dobrota sta pač poslednji omenjeni dve knjigi

prihodnjim misijonarjem in vsem učiteljem! Še danes sta med vsemi proizvodi te vrste jedino odločilni. In kakor sta Ciril in Metod leta 868. knjige, kar sta jih spisala slovenski, pokazala v Rimu tedanjemu papežu Adrijanu II., tako je naš Baraga leta 1854. prvo slovnico in prvi slovar v čipevskem jeziku poklonil v Rimu tedanjemu sv. očetu Piju IX. Leto poprej je bil namreč povzdignjen na škofovski sedež, nato pa je drugič in poslednjič obiskal rojstveno deželo ter se oglasil tudi v Rimu in več drugih evropskih mestih. Potem

.Indijansko misijonišče na Beli zemlji (s slovenskim dušnim pastirjem).

pa je odjadral na morje, izdal pastirski list na svojo duhovščino, delujočo med indijanskimi rodovi ob Gorenjem jezeru. List je pisan v čipevščini, obsega 10 strani, 12°, na čelu pa ima napis: 25. „Kitchi-Mekatewikwanaie Frederick Baraga. O masinaigan, Ge-wabandamowad. Kakina anashinabec enamiadjig. Cincinnati. Catholic Telegraph. Gashkadino-issis 1853.“

Na vrhu prve strani, kjer se prične besedilo, stoji škofovski pečat, kateremu sledi podpis: Frederick Baraga. Kitchi-

mekatewik-wanaie. — Menda jedini izvod tega pastirskega lista, nahajajočega se med belokožci, so iztaknili med zapuščino pokojnega Jakoba Konstantina Pillinga, od koder izvira tudi naš opis. Njemu ga je bil poklonil Rev. John Gafron iz Bayfielda, Wisconsin.

Kot vladika, stolujoč v Sault Ste. Marie, je Baraga, kateremu je bila sedaj dušna blaginja krščanskih Indijanov bolj pri srcu nego kdaj poprej, pripravil za tisk in izdal v Cincinnatiju poslednjega svojih proizvodov

v čipevskem narečju. Napis tej knjigi, katere izvod hranijo v kongresni knjižnici v Washingtonu, se glasi: 26. Kagir Deb-wewinan Kagining Ge-takwendang Katolik enamaid. (Device.) Cincinnati. 1855. Joseph A. Hemann, o gi-masinikisan mandan masinaigan.

Knjiga obsega večne resnice, katere bi moral katoliški kristijan vedno imeti v spominu. Vsebina je vsa v čipevščini, istotako predgovor in kazalo; strani je 367, 16°.

Najznamenitejše ponatiske škofa Baraga del je doživela pariška izdaja iz l. 1837. namreč Katolik anamie-masinaigan. etc., katero je predelal Rev. John B. Weikamp, Tert. O. S. F.; prišla je na svetlo pri knjigotržcih Benzinger Brothers, New - York, 1874. Ta molitvenik v čipevskem jeziku obsega 322 strani; dostavek 16 strani pa mu je prideljal oče Weikamp; 16°.

Ponatiske čipevskega slovarja in slovnice je priredil Abbé Lacombe, iz reda oo. oblatov. Vsak del ima tiskane platnice. Naslov slovnici je: A theoretical and practical grammar of the Otchipwe language for the use of missionaries, itd. By the Rt. Rev. Bishop Baraga, itd. Montreal, 1878. Branchemin & Valois, mala osmerka, 422 str.

Slovar pa ima na čelu: A dictionary of the Otchipwe language — Part I. Otchipwe-English, by the Rt. Rev. Bishop Baraga etc. Branchemin & Valois, Montreal, 1878. mala četverka, 321 str.; A dictionary of the Otchipwe language, itd. — Part II. English-Otchipwe. Branchemin & Valois, Montreal, 1880. Mala osmerka, 422 str. ¹⁾

V Krizostoma Verwysta spisu Mikana gigigong enamog itd. so vpleteni nekateri posnetki iz škofa Baraga nabožnih del. Marljivi frančiškan pod črto vestno navaja vire teh posnetkov, katere je porabil v omenjeni

¹⁾ Največ napisov, izvornih izvodov indijanskih del, katere je spisal škof Baraga, in smo jih gori navedli, je posnetih iz Jakoba Konstantina Pillinga biblijografijske o algonkuinskih narečjih. Izvode, o katerih smo povedali, da se nahajajo v bostonskem Ateneju, je podaril temu zavodu Henry Rowe Schoolcraft. (Cf. Am. Cath. Qu. R., Jan. 1897, pag. 46.)

prevažni svoji knjigi, obsegajoči 602 strani; to delo je opremljeno z devetimi slikami in je prišlo na svetlo v St. Louisu 1880.

Nemožno je podati število dni in nočij naporenega delovanja očeta Baraga tekom let, ko je pripravljal za tisk svoja neumrljiva dela. Mojstersko njegovo delo, čipevski slovar in pripadajoča slovnica, zahteva sama več let. Vedeti je, da se je bil Very Rev. Jacker lotil obdelave Baragovega slovarja v čipevščini, za kateri posel je rabil celih dvajset let; usoda tega obširnega dela pa je bila, da se je ob neki nezdobi na Michiganskem jezeru izgubilo. Jezuitski misijonar, oče Rasles, je uprav dovrševal svoj abnakijsko-francoski slovar, katerega je bil pričel trideset let poprej, ko so ga ubili vojaki Nove Anglije pri Norridgewocku, 1724. Mnenje večakov pa je, da narečje Abnaki-Indijancev ima manj goltnikov nego čipevski jezik in zatorej tudi zahteva manj književnega dela pri sestavi slovarja.

Veliki smoter Baragovega življenja med michiganskimi Indijani je bilo izveličanje duš. Tako je tudi popolnoma vedel, kaj bi mu najbolj koristilo pri misijonskem delovanju. Lahko trdimo, da bi bil ob še toliki vztrajnosti ubogo malo opravil pri poganskih divjakih brez nabožnih knjig in molitvenikov v njih materinščini.

Vrednost teh del so znali katoliški misijonarji tako ceniti, da se je na tisoče Baragovih knjig razpečalo med poznejše apostole številnih indijanskih rodov na daleč razširjenega algonkuinskega plemena. Sad Baragovega truda še danes uživajo indijanski misijonarji po prostranih pokrajinah od Nove Škocije ob Atlantu tje do Vancouvera na Pacifiku. Njegove knjige pa rabijo tudi ameriški misijonarji, delujoči za dušno blaginjo med potomci izgnanih Algonkuincev, ki so se pred petdesetimi leti na rovaš ameriške civilizacije morali umakniti iz Michigana in se preseliti zapadno od Mississippija, da posedejo divji svet v Minnesoti in obeh Dakotah. —

* * *

Mi pa, predragi rojaki, ki smo v tako tesni rodni zvezi z nepozabnim Baragom, smemo pač biti ponosni na njegovo delo. Oče Baraga, ki je umrl v sluhu svetosti in se je odlikoval v junaških čednostih, je proslavil na tujem s svojim neumornim slovensko-nabožnim delovanjem poleg sebe tudi ves svoj ljubljenski slovenski rod. In kakor slavni Baraga, tako so vestno in vneto delovali in še delujejo v službi Gospodovi tudi njegovi sorojaki-misijonarji, da je svet začel občudovati njih zmožnosti in čislati njih zasluge za razširjanje in utrjevanje sv. katoliške

vere v Ameriki. Ni čuda, da stopajo polagoma više in više po zaslužni lestvi častnega priznanja, da ima slovenski narod, čeprav je majhen in skromen, zaznamenovati do danes že štiri škofe, jednega opata, tri generalne vikarije. Škofje Baraga, Mrak, Vertin, Trobec, opat Ločnikar in drugi zaslužni delavci v vinogradu Gospodovem v Ameriki so nam porok, da se povspne in ojači v krščanskem duhu prospeha in veljave tudi naš miljeni rod, ki bo delal vselej in povsod čast rodnim bratom preko širnega Atlanta. V to pa pomozi Bog in sreča junaška!

Književnost.

Slovenska književnost.

Pomladni glasi, posvečeni slovenski mladini. S štirimi slikami. Uredil in založil Anton Ratajec. V Ljubljani. 1899. Str. 156. Cena 30 kr. — Priporočila ne potrebuje ta knjiga; priporočajo jo že dovolj prejšnji zvezki „Pomladnih glasov“, ki so se omilili ne le mladini, temveč tudi odrastlim mladino-ljubom. Sedanji zvezek niti po vsebini, niti po obliki ne zaostaja za prejšnjimi. Na čelu je življenjepiš bl. Klemena Dvorjaka, pravzaprav le nekaj zanimivih sličic iz njegovega življenja. Najboljši spis je „Iz življenja malega naroda“, ki jako mikavno slika življenje in delo čebel, mladini v vzpodbudo in zabavo. Jako ljubezniva je tudi povest po resnični dogodbi „Pomoč v stiski“. Bolje bi bilo, ako bi jo bil pisatelj s tirolskih tal postavil na domača. Ostali spisi, n. pr. „Dva dneva iz življenja Kotnikovega Jožka“, „Zorkin god“ in „Komedija“ pripovedujejo v obliki kratkih prizorov, kaj vse se pripeti neubogljivcem že v mladosti, če ne slušajo vzgojiteljev. V živih barvah se nam pretresljivo slika, kake misli se porajajo v duši dobrega otroka „Ob očetovi smrti“. Med te sestavke je uvrščenih nekaj pesmic, n. pr. „Oko“, „Tvoje srce“, „Ob očetovem grobu“, „Velika noč“. Odlikuje se kratka pa krepka „Kaj bi storil?“ po izvirni, res otroško-naivni misli, ki združuje v sebi nedolžno sočutje in srd. — Da je v slovniškem pogledu knjižica lepa in čista, ni skoro treba dostavljati. Slovenski mladino-ljubi, ki hočete deci dati pošteno zabavo in pouk, sezite tudi po tem zvezku!

Knjižnica za ljudstvo. Izdaje katoliško-politično društvo v Ljubljani. — S tem naslovom se je začela nova „Knjižnica“, katera bo slovenskemu

ljudstvu pojasnjevala poglobljena kulturna vprašanja s stališča, na katerem stoji „Katoliško politično društvo“. Izšel je prvi zvezek, ki ima naslov „Zadruge in njihovi nasprotniki. Uredil dr. Janez Krek. V Ljubljani 1899. Založilo Katoliško politično društvo. Tiskala Katol. Tiskarna.“ Str. 64. Cena 5 kr. — Poleg uvoda in sklepa ima ta knjižica „Govore pri shodu gospodarskih zadrug.“ Franč. Jaklič, učitelj in voditelj dobrepoljske zadruge, govori „O pomenu gospodarskih zadrug“. Govor pojasnjuje pomen posojilnic in kmečkih zadrug, to je: društev, ki za svoje ude skupno v velikih množinah prodajajo in kupujejo. Peter Hauptman pojasnjuje trgovstvo sploh in govori na drobno „O konsumnih društvih in njih nasprotnikih“. Dr. Janez Krek pa bolj splošno popisuje „Vzajemno delovanje gospodarskih zadrug“ v prospeh vseh stanov našega naroda. Socijalno gibanje je zadnji čas precejšnje valove poglajalo tudi med nami. Mi vemo, da pri takih bojih najbolj škoduje nevednost. Ta knjižica, ki obsega obilo stvarnega statističnega gradiva, hoče ljudstvu pojasniti, za kaj se boré zadruge. Takoj so se velike množice iztiskov razprodale. Želimo, da vzbudi ta knjižica živahne razprave. Naj se oglašajo stvarno, brez ozira na politiko in na osebnosti, prijatelji in nasprotniki zadrug! Pri takih strogo gospodarskih vprašanjih, od katerih je odvisno blagostanje in obstoj našega ljudstva, morajo izginiti malenkostni prepiri, strast se mora umakniti razumu, in sprejeti se mora to, kar je v korist vsemu narodu. Ako se vstopimo na trdno stališče resnice in pravice, na stališče skupnega krščanskega gibanja, ne bomo imeli škodljivih in često samo osebnih prask v političnih